

Metaverse ve Siber Maneviyat

Metaverse: Siber Maneviyatın Yeni Mecrası

19 Ocak 2022

<https://www.islamvemedya.com/metaverse-ve-siber-maneviyat/910/>

İnternetin geleceği şeklinde tasarlanan Metaverse hakkında, her geçen gün yeni haberler yayınlanmaya devam ediyor.

Meta'da dinî içeriklerin bulunacağına dair bilgiler, Metaverse'ün yeni bir maneviyat alanı olacağına da işaret ediyor. Yani "siber maneviyat"a.

Yüksek lisans tezinde bu kavramı ele alan Sebiha Yıldız'a sorduk: Metaverse İslam'a açıldığında, Müslümanlar siber maneviyattan nasıl etkilenecek?

İslamvemedya.com: Yüksek lisans tezinizin başlığı "siber maneviyat" idi. Bu kavramı açıklar mısınız? Siber maneviyat internet ile dinin kesişmesiyle ortaya çıkan bir maneviyat mı?

Sebiha Yıldız*: Aslında siber maneviyat kavramından önce maneviyat kavramını netleştirmemiz lazım. Tezi yazarken yaptığım okumalar neticesinde Türkiye'de bizim bahsettiğimiz, yaşadığımız maneviyat ile Batı'da bahsedilen maneviyatın aynı minvalde olmadığını gördüm. Bu yüzden de tezde ele aldığım oyunları Türkiye örnekleminde inceleyemedim. O zamanlar Batılı kaynaklarda geçen siber maneviyat kavramı bizim ülkemize karşılaştırma yapabilecek kadar girmemişti.

Maneviyat ve kutsalın öznel tecrübesi

İslamvemedya.com: Farklı olan ne?

Sebiha Yıldız: Türkiye'de maneviyat dediğimiz zaman genelde din kaynaklı bir maneviyat anlayışı hâkim. Batı'da ise din ve maneviyat bizden farklı olarak iki ayrı kavram şeklinde ele alınıyor. Bu kavramları iç içe geçmiş, birbirini kapsayan kavramlar şeklinde gören araştırmacılar var; ama 2000 sonrasında din ve maneviyat şeklinde bir kutuplaşmanın olduğunu da görüyoruz. Bu kutuplaşma Batı'da Hristiyanlık özelinde gündeme gelmiş. Kilisenin kurumsal yapısından kaçmak isteyenlerin, bireysel maneviyat arayışları neticesinde böyle bir ayrım ortaya çıkmış. Bu bağlamda maneviyatı, varoluşsal bir anlam arayışı, kutsalın öznel olarak tecrübesi ve hayata amaç ve anlam verme şeklinde tanımlayabiliriz.

Dini maneviyat ve seküler maneviyat ayrımı

İslamvamedya.com: Maneviyat ve dindarlık arasında da bir ayrım var mı o halde?

Sebiha Yıldız: Her ikisinde de kutsal olanla bir ilişki, bir bağlantı söz konusu; fakat kutsallık dindarlıkta sadece dine atfediliyor. Maneviyatta ise kutsallığın sınırları çok daha geniş. Dini içerikli bir maneviyatın yanı sıra bir taşı, bir ağacı, bir kuşu, bir nesneyi veya bir evliliği kutsal sayanlar da var. Dolayısıyla dini maneviyat ve din dışı maneviyat (seküler maneviyat) şeklinde bir sınıflandırma yapabiliriz.

Siber Maneviyat'ın Yeni Mecrası: Metaverse

İslamvamedya.com: Peki, siber maneviyatı nereye koyacağız?

Sebiha Yıldız: İşte siber maneviyatın içeriğini oluşturan maneviyat böyle bir yapıya sahip. İlk sorunuzda söylediğiniz şekliyle siber maneviyat için sadece 'internetle dinin buluşması' diyemeyiz. Böyle dersek ben çok eksik kalacağımı düşünüyorum. İnternetle dinin buluşması için sanal din, online din veya dijital din diyebiliriz. Yapılan çalışmalardan hareketle siber maneviyatın, maneviyata verilen anlama göre değişmekle birlikte, "internette ortaya çıkan ya da internete yansıyan maneviyat", "sosyal medyada maneviyatın varlığı", "interneti kutsal bir mekân olarak kabul eden bir maneviyat", "internette bağlılık ve bağlantılı olma hissiyle elde edilen bir çeşit maneviyat" gibi anlamlarda kullanıldığı görülmektedir.

Maneviyatın ortaya çıkmasında küreselleşmenin, sekülerleşmenin, New Age'in etkisi var. Siber maneviyat ise teknolojiyle birlikte ortaya çıkmış alternatif bir maneviyat arayışı. Metaverse de siber maneviyatın yeni mecrası olacak gibi görünüyor. 2017 yılında hem Türkiye'de hem de Batı'da siber maneviyat konusunu uygulamalı olarak çalışmak, maneviyatın internet ortamında nasıl deneyimlendiğini sanal gerçeklik laboratuvarında gözlemlemek istemiştim. O zamanlar çok gerçekçi ve uygulanabilir değildi. Ama şimdi, Metaverse aradığım sanal gerçeklik laboratuvarını ayağımıza kadar getirdi sanki. Sadece bu değişim bile gelecek hakkında haber veriyor.

"Metaverse eksenli siber maneviyat, İslam dünyasında da etkili olacak"

İnternetin yeni evresi Metaverse olarak tanımlanıyor. İnternet erişimi olan her yerde değişim gözlemlenebilir. Metaverse'in siber maneviyatın yeni mecrası olması, bütün dinleri kapsayacak mı sizce? Yoksa, sadece Batıyla mı sınırlı kalacak?

Sebiha Yıldız: Metaverse eksenli siber maneviyatın sadece Batı'da etkili olacağını sanmıyorum. İslam dünyası da bundan etkilenecektir. Türkiye'de adı konmasa da İslam dışı maneviyatın yaşanmaya başladığını düşünebiliriz. Metaverse, bu süreci hızlandıracak gibi duruyor. Kaynağını İslam'dan alan fakat ondan farklılaşmış bir maneviyat, belki de "din dışı bir maneviyat" bekliyor bizi. "Dijital yerli" ve "dijital göçmen" şeklinde iki kavram var. Biz, Metaverse'ün göçmenleriyiz. Tersine bir akış söz konusu, gerçek dünyada büyükler çocuklara tecrübe

aktarıırken, dijital dünyada çocuklar büyükleri eğitiyor. Bizim kuşağın somut bir dünyası var. Bu gerçek bir dünya. Biz Metaverse'e gerçek dünyamızdaki inançlarımız, kültürümüz, kişiliğimiz vb. ile göç edeceğiz. Taşadığımız İslami, ahlaki değerler ve geleneksel kaygılarla Metaverse'te yerli gibi davranamayacağız. Orayı kendi değerlerimize uygun hale getirmeye çalışacağız belki de. Ama bizden sonraki kuşak, bizim çocuklarımız, torunlarımız Metaverse'ün içine doğacaklar, yani Metaverse'ün yerlileri olacaklar. Burada bu dünyaya özgü hazır değerler bulacaklar, Metaverse'ün biçimlendirdiği değerlerden etkilenecekler, üstelik İslami, ahlaki kaygılar gütmenden belki de. Amerika'da yapılan çalışmalarda çocuklara ve ergenlere "maneviyat nedir?" diye soruluyor ve araştırma grubunun birçoğu "bağlılık hissi, bağlantıya sahip olmak bir çeşit maneviyattır" şeklinde cevap veriyor. İşte bahsettiğim dijital yerlilik bu. Bizim için sanal olan, onlar için gerçek. Metaverse'de yerlilerinin dönemi başladığında siber maneviyatın İslam dünyasına etkileri ile yüzleşeceğiz gibi duruyor.

İslamvemedya.com: Teşekkür ederiz Sebiha hocam.

Sebiha Yıldız: Ben de tezimdeki olguyu Metaverse gibi güncel bir konuyla değerlendirmeme fırsat verdiğiniz için size teşekkür ederim.

* Araştırma Görevlisi. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi